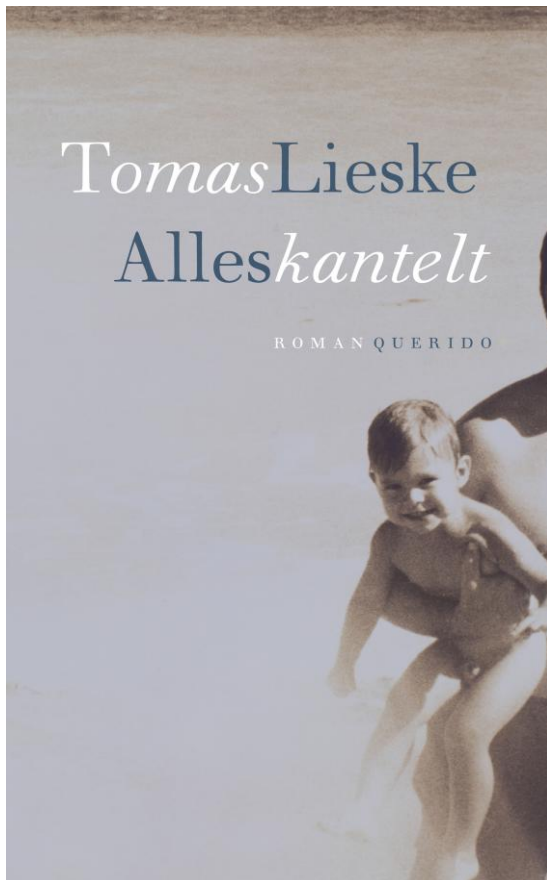

Toekenning van de Littéraire Witte Prijs 2012 aan

Tomas Lieske

voor zijn boek "*Alles kantelt*"

Juryrapport

De eerste druk van het boek 'Alles kantelt' verscheen in november 2010 en speelt grotendeels in het Haagse Bezuidenhout. Bovendien is de auteur Tomas Lieske een geboren en getogen Hagenaar. Daarmee is aan de twee niet-literaire vereisten voor het verkrijgen van de Littéraire Witte Prijs voldaan. Verder heeft de jury de roman natuurlijk beoordeeld op de literaire kwaliteit.

'Alles kantelt' gaat over de eenzaamheid van de volwassen hoofdpersoon, in wiens leven het vergeten en de herinnering bepalende factoren zijn.

Het boek is op een aantal plaatsen en manieren indrukwekkend. Dat zit zeker in de wijze waarop het verleden wordt opgeroepen. De hoofdpersoon legt emotionerend verantwoording af van zijn rol in dat verleden dat zich voor een groot deel afspeelt in het naoorlogse Den Haag van Daendelstraat, Van den Bosch- en Pieter Bothstraat, waar de puinduinen van het zogeheten Engelse Vergissingsbombardement van 3 maart 1945 nog jarenlang zijn blijven liggen. Interessant in dit licht vindt de jury de uitspraak van de auteur over zijn eigen jeugd, gedaan in een interview in Vrij Nederland van september 2007: "Dat meisje (bedoeld is het pleegzusje Rosemarie) en dat puingebied hebben me gevormd. Het zijn schokwerkingen geweest die lang zijn blijven nawerken."

Indrukwekkend is ook de literaire kwaliteit, blijkend uit de originaliteit, die een duidelijk kenmerk vormt van het verhaal. Een vijfendertigjarige hoofdpersoon komt zichzelf als schooljongetje van een jaar of acht tegen. Het tweetal trekt een tijdje samen op en maakt een reis door Duitsland, waar de hoofdpersoon wegens zijn werk theaters bezoekt. Met het verstrijken van de dagen wordt het kind maanden en jaren ouder. Hij werpt een licht op de vergeten en misschien deels verdrongen jeugdijaren van de volwassen hoofdpersoon. Zo'n ontmoeting kan niet in de werkelijkheid, maar in de kunst wel. Let wel: het kan in de kunst, maar alleen bij een overtuigende schrijver zal het een geslaagd werk opleveren. Tijd en plaats zijn dimensies in de werkelijkheid en in de kunst, maar alleen de ware kunstenaar kan er naar eigen inzicht mee spelen, de natuurwetten negerend. Door dit spel is er in de roman een dynamische relatie tussen werkelijkheid en verbeelding.

De lezer die zich misschien niet gelijk gewonnen wil geven om dit spel met het geschakelde heden en verleden mee te spelen, wordt dankzij de verteltechniek en de compositie het verhaal ingezogen. Juist de passages waarin Lieske de volwassen hoofdpersoon zijn achtjarige ik op straat laat tegenkomen en waarin het kind als verteller optreedt, zijn overrompend. Het gebruik van de epileptische aanval om de voor de hoofdpersoon verschuivende tijdlagen in eerste instantie aannemelijk te maken was naar de mening van de jury niet echt noodzakelijk. De indruk, die de hele roman maakt, is er immers het overtuigende bewijs van dat Tomas Lieske geen enkele goocheltruc of kunstgreep nodig had.

Behalve een overtuigende verteller is de auteur een bekwaam stilist. De jury stelt vast dat het taalgebruik in deze roman een ware krachtbron is. Hij schrijft afwisselend: korte zinnen met soms nuchtere dan weer dramatische constatering en lange, heldere perioden met poëtische beschrijvingen en aansprekende metaforen. Hij formuleert ingehouden, wars van pathos en roept een beeld en een sfeer op, waarvan menige lezer moet vaststellen dat hij het ooit ook zo heeft gezien en ondergaan in de werkelijkheid of in zijn fantasie, terwijl het allang vergeten was: een beeld of sfeer uit een lang voorbijgane echte of gedroomde jeugd.

Het verhaal moet niet alleen gelezen worden, de lezer moet het ook ondergaan en dat gaat prima dankzij de trefzekere stijl.

Een duidelijk voorbeeld daarvan vormt de titel. In het verhaal zijn veel kantelingen aan te wijzen. Het leven van de volwassen Anton kantelt als zijn vrouw, die hun eerste kind verwachtte, bij een aanrijding met een bus om het leven komt. Het beeld van de vader die in de ogen van zijn zoon jarenlang een held was, kantelt door diens latere bejegening van het Duitse pleegzusje Rosemarie. Ook de volwassenwording van de hoofdpersoon zorgt voor tal van kantelmomenten en ten slotte beseft de hoofdpersoon dat de ontmoeting met zijn achtjarige ik hem in staat stelt zijn leven in de goede richting te kantelen.

Een roman staat of valt niet met de kwaliteit van het onderwerp. Over banale zaken kunnen prachtige boeken worden geschreven: de wereldliteratuur bewijst dat. Over de vreselijkste gebeurtenissen kunnen mooie verhalen worden verteld. Dat is allemaal een kwestie van stijl. Wij, de lezers vinden een verhaal mooi, omdat het herkenbaar en invoelbaar is. Dan gaat het om meer dan een gelijkgestemdheid van schrijver en lezer. De kunstenaar, het kunstwerk en de lezer vormen een stil verbond. De maker is daarin de tovenaer, die dankzij zijn talent de lezer de dialogen laat horen, de warmte, liefde, kou, wind, sneeuw en storm laat voelen, proeven en ruiken. Het is de lezer, die met al zijn zintuigen de kunst van de maker- tovenaer weet te bezielen door zijn bereidheid het boek te lezen. Het kunstwerk bestaat dus ook dankzij de aanwezigheid van die bereidwillige lezer. Ook al denkt de schrijver tijdens het werk helemaal niet of nauwelijks aan de lezer, laat staan aan een jury of Litteraire Sociëteit: hij wil wel verstaan worden. Daarin is Tomas Lieske met deze roman zeker geslaagd.

In de combinatie van de sterke thematiek en de schoonheid van zijn taal schuilt de kracht van dit boek.

De jury heeft naast de niet-literaire voorwaarden gemeend op grond van oorspronkelijkheid, overtuigingskracht en stilistische kwaliteiten de roman ‘Alles kantelt’ van Tomas Lieske voor te kunnen dragen voor de Littéraire Witte Prijs 2012.

Wie zich afvraagt wat de schrijver volgens de jury met zijn boek heeft willen uitdrukken en oproepen, kan daarop een kort en bondig antwoord krijgen: schoonheid en ontroering.

mevrouw Eleonore Burgers van den Bogaert, voorzitter van de jury

ir. Eric Denig, jurylid

dr. Maarten Knoester, jurylid

‘s-Gravenhage, 28 maart 2012